

Maria FILIPIAK

POKARM DUCHOWY I POKARM DLA CIAŁA  
Papieże Jan Paweł II, Benedykt XVI i Franciszek  
o darze Eucharystii i solidarności z głodującymi  
Bibliografia wypowiedzi z lat 1978-2021

Wykaz skrótów

IGP – *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* [Città del Vaticano]

- |                            |                             |
|----------------------------|-----------------------------|
| I (1978) ss. 477           | XIV (1991) t. 1, ss. 1983   |
| II (1979) [t. 1], ss. 1729 | XIV (1991) t. 2, ss. 1619   |
| II (1979) t. 2, ss. 157    | XV (1992) t. 1, ss. 2147    |
| III (1980) t. 1, ss. 1983  | XV (1992) t. 2, ss. 1119    |
| III (1980) t. 2, ss. 1869  | XVI (1993) t. 1, ss. 1855   |
| IV (1981) t. 1, ss. 1292   | XVI (1993) t. 2, ss. 1725   |
| IV (1981) t. 2, ss. 1313   | XVII (1994) t. 1, ss. 1367  |
| V (1982) t. 1, ss. 1376    | XVII (1994) t. 2, ss. 1281  |
| V (1982) t. 2, ss. 2497    | XVIII (1995) t. 1, ss. 2054 |
| V (1982) t. 3, ss. 1751    | XVIII (1995) t. 2, ss. 1589 |
| VI (1983) t. 1, ss. 1730   | XIX (1996) t. 1, ss. 1798   |
| VI (1983) t. 2, ss. 1496   | XIX (1996) t. 2, ss. 1206   |
| VII (1984) t. 1, ss. 2016  | XX (1997) t. 1, ss. 1799    |
| VII (1984) t. 2, ss. 1708  | XX (1997) t. 2, ss. 1230    |
| VIII (1985) t. 1, ss. 2081 | XXI (1998) t. 1, ss. 1669   |
| VIII (1985) t. 2, ss. 1683 | XXI (1998) t. 2, ss. 1483   |
| IX (1986) t. 1, ss. 2204   | XXII (1999) t. 1, ss. 1660  |
| IX (1986) t. 2, ss. 2242   | XXII (1999) t. 2, ss. 1396  |
| X (1987) t. 1, ss. 1482    | XXIII (2000) t. 1, ss. 1415 |
| X (1987) t. 2, ss. 2582    | XXIII (2000) t. 2, ss. 1463 |
| X (1987) t. 3, ss. 1812    | XXIV (2001) t. 1, ss. 1607  |
| XI (1988) t. 1, ss. 1073   | XXIV (2001) t. 2, ss. 1376  |
| XI (1988) t. 2, ss. 2625   | XXV (2002) t. 2, ss. 1130   |
| XI (1988) t. 3, ss. 1405   | XXV (2002) t. 1, ss. 1290   |
| XI (1988) t. 4, ss. 2317   | XXVI (2003) t. 1, ss. 1298  |
| XII (1989) t. 1, ss. 1945  | XXVI (2003) t. 2, ss. 1205  |
| XII (1989) t. 2, ss. 1783  | XXVII (2004) t. 1, ss. 1063 |
| XIII (1990) t. 1, ss. 1885 | XXVII (2004) t. 2, ss. 933  |
| XIII (1990) t. 2, ss. 1888 | XXVIII (2005), ss. 333      |

IB – *Insegnamenti di Benedetto XVI* [Città del Vaticano]

- |                          |                          |
|--------------------------|--------------------------|
| I(2005) ss. 1326         | V(2009) t. 1, ss. 1439   |
| II(2006) t. 1, ss. 1008  | V(2009) t. 2, ss. 980    |
| II(2006) t. 2, ss. 1065  | VI(2010) t. 1, ss. 1166  |
| III(2007) t. 1, ss. 1405 | VI(2010) t. 2, ss. 1390  |
| III(2007) t. 2, ss. 1065 | VII(2011) t. 1, ss. 1072 |
| IV(2008) t. 1, ss. 1280  | VIII(2012) t. 1, ss. 960 |
| IV(2008) t. 2, ss. 1099  | VIII(2012) t. 2, ss. 952 |
| IX(2013), ss. 336        |                          |

IF – *Insegnamenti di Francesco* [Città del Vaticano]

- I (2013) t. 1, ss. 592  
 I (2013) t. 2, ss. 983  
 II (2014) t. 1, ss. 938  
 II (2014) t. 2, ss. 949

- NP I – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, I (1978), Poznań-Warszawa 1987, ss. 220  
 NP II, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 1, Poznań 1990, ss. 793  
 NP II, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 2, Poznań 1992, ss. 753  
 NP III, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 1, Poznań-Warszawa 1985, ss. 875  
 NP III, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 2, Poznań-Warszawa 1986, ss. 924  
 NP IV, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 1, Poznań 1989, ss. 611  
 NP IV, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 2, Poznań 1989, ss. 572  
 NP V, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 1, Poznań 1993, ss. 877  
 NP V, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 2, Poznań 1996, ss. 1004  
 NP VI, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 1, Poznań 1998, ss. 852  
 NP VI, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 2, Poznań 1999, ss. 686  
 NP VII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 1, Poznań 2001, ss. 924  
 NP VII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 2, Poznań 2002, ss. 827  
 NP VIII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 1, Poznań 2003, ss. 1076  
 NP VIII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 2, Poznań 2004, ss. 856  
 NP IX – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IX (1986) t. 1, Poznań 2005, ss. 999

ORpol. – „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 1980 –

## JAN PAWEŁ II

## 1978

1. Zapraszam wszystkich na wigilijną „Ucztę Miłości” (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 24 XII), NP I, s. 191-192; toż: *L'amore di Cristo per la salvezza dell'uomo*, IGP I, s. 412-414.

## 1979

2. *Nie zostawiajcie ubogim tylko okruszyn ze stołu* (Homilia podczas Mszy św., Nowy Jork, 2 X), NP II, 2, s. 276-270; toż: *Non lasciate ai poveri le briciole della festa!*, IGP II, 2, s. 557-563.

3. *Walka z głodem – to problem najważniejszy i najpilniejszy* (Przemówienie do Organizacji FAO, 12 XI), NP II, 2, s. 539-544; toż: *Il problema più grave e più urgente è la lotta contro la fame*, IGP II, 2, s. 1133-1143.

## 1980

4. *Dominicae cenae* (List [...] o Tajemnicy i kulcie Eucharystii, 18 III), NP III, 1, s. 242-260; toż: *Dominicae cenae*, IGP III, 1, s. 580-638.

5. *Chrześcijańskie powołanie ludów afrykańskich czerpie swoje znaczenie i pokarm z waszego posługiwania* (Przemówienie do kapłanów w Kinszasie, 4 V), NP III, 1, s. 477-481; toż: *La vocazione cristiana dei popoli d'Africa tragga senso e alimento dal vostro ministero*, IGP III, 1, s. 1127-1134.

## 1981

6. *Chleb łamany dla świata nowego* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 12 VII), NP IV, 2, s. 6-7; toż: *Il Congresso Eucaristico per un mondo nuovo*, IGP IV, 2, s. 15-17.

7. *Oroędzie [...] na pierwszy Światowy Dzień Wżywienia* (16 X), NP IV, 2, s. 185-186; toż: *Garantire concretamente a ogni uomo il diritto fondamentale*, IGP IV, 2, s. 441-444.

## 1982

8. *Chrystus jest prawdziwym Chlebem, który daje życie* (Homilia podczas Mszy św., Cardiff, 2 VI), NP V, 2, s. 15-18; toż: *Cristo è il pane vero che dà vita al mondo*, IGP V, 2, s. 2087-2095.

9. *Dziękujemy za plony i owoce ziemi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 25 VII), NP V, 2, s. 219-221; toż: *Prevalgano i programmi dello sviluppo e dell'alimentazione su quelli dell'odio e degli armamenti*, IGP V, 3, s. 118-121.

10. *Czuć się współodpowiedzialnymi za dramat człowieka cierpiącego głód* (Homilia podczas Mszy św. dla pracowników willi papieskich, 25 VII), NP V, 2, s. 217-219; toż: *Sentirsi corresponsabili dei drammi dell'uomo che ha fame*, IGP V, 3, s. 113-117.

11. *Słowo Boże i Chleb Eucharystii* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 1VIII), NP V, 2, s. 233-235; toż: *Rendiamo grazie per il mistero dell'incarnazione del Verbo*, IGP V, 3, s. 150-154.

### 1983

12. *Eucharystia – sakrament miłości i służby* (Homilia na zakończenie Kongresu Eucharystycznego, 9 III), NP VI 1, s. 325-329; toż: *L'Eucaristia e la Vergine*, IGP VI, 1, s. 682-689.

13. *Posilek eucharystyczny* (Audienca generalna, 8 VI), NP VI, 1, s. 695-697; toż: *Il pasto eucaristico*, IGP VI, 1, s. 1457-1467.

14. *Zorganizowana akcja międzynarodowa dla pokonania klęski głodu na świecie* (Przemówienie do uczestników Międzynarodowego Kongresu, 7 X), NP VI, 2, s. 322-324; toż: *Azione concertata tra le Nazioni per sconfiggere la fame nel mondo*, IGP VI, 2, s. 717-719.

15. *Chleb jest symbolem miłości Boga ku człowiekowi* (Przemówienie do Europejskich Organizacji Piekarzy, 10 X), NP VI, 2, s. 334-335; toż: *Il pane è simbolo dell'amore di Dio per l'uomo*, IGP VI, 2, s. 740-742.

16. *W imię solidarności ludzkiej i chrześcijańskiej* (List na III Światowy Dzień Wyżywienia, 12 X), NP VI, 2, s. 341-344; toż: *Equilibrare la distribuzione dei beni e favorire l'autosviluppo dei popoli*, IGP VI, 2, s. 755-758.

### 1984

17. *Kościół wzywa do solidarności z krajami dotkniętymi klęską głodu* (Przemówienie podczas akredytacji ambasadora Senegalu, 9 I), NP VII, 1, s. 22-23; toż: *La Chiesa sollecita la solidarietà con i paesi colpiti dalla carestia*, IGP VII, 1, s. 45-48.

18. *Wiedza i współpraca międzynarodowa dla przezwyciężenia plagi głodu w świecie* (Przemówienie w siedzibie uniwersytetu Tuscji, 27 V), NP VII, 1, s. 699-701; toż: *Scienza e collaborazione internazionale per vincere la piaga della fame nel mondo*, IGP VII, 1, s. 1532-1535.

19. *Eucharystia, znak braterstwa i pojednania uwrażliwia nas na biedę, na głód, na cierpienie* (Homilia podczas Mszy św., Einsiedeln, 15 VI), NP VII, 1, s. 830-834; toż: *Come Maria, apriamo il nostro cuore interamente alle cose del Signore*, IGP VII, 1, s. 1772-1776.

20. *Międzynarodowa współpraca w celu wyeliminowania głodu na świecie* (Przemówienie do uczestników Konferencji Rybołówstwa, 30 VI), NP VII, 1, s. 917-919; toż: *Collaborazione internazionale per eliminare la fame nel mondo*, IGP VII, 1, s. 1993-1997.

## 1985

21. *Aby pracujący ze spokojem własny chleb jedli* (Homilia podczas Mszy św. dla robotników, Trujillo, 4 II), NP VIII, 1, s. 230-234; toż: *Con la dottrina sociale la Chiesa collabora alla causa della giustizia*, IGP VIII, 1, s. 416-423.

22. *Odpowiedzialność Europy* (Przemówienie podczas wizyty w EWG, Luksemburg, 15 V), NP VIII, 1, s. 705-709; toż: *L'Europa sappia testimoniare la verità integrale dell'uomo*, IGP VIII, 1, s. 1372-1378.

## 1986

23. *Wrażliwość na sprawy głodu, wojny i terroryzmu oraz aborcji* (Przemówienie do uczestników II Międzynarodowego Kongresu ds. Głodu na Świecie, 13 II), NP IX, 1, s. 233-236; toż: *Alla sensibilità contro la fame, la guerra ed il terrorismo non corrisponde una uguale sensibilità contro l'attentato dell'aborto*, IGP IX, 1, s. 457-462.

## 1987

24. *Troska o ziemię moralnym obowiązkiem chrześcijanina* (Homilia podczas Mszy św. dla leśników, Val Visdende, 12 VII), ORpol. 8(1987) nr 8, s. 14-15; toż: *E impegno morale per il cristiano avere cura della terra affinché diventi una dimora degna dell'universale famiglia umana*, IGP X, 3, s. 63-69.

## 1988

25. *Trwajcie w łamaniu chleba i w nauce apostoelskiej* (Homilia podczas Mszy św., Reggio Emilia, 5 VI), ORpol. 9(1988) nr 7, s. 13-14; toż: *Prendete sul serio il Vangelo: accogliete la legge dell'eucaristia e fate della vita un dono*, IGP XI, 2, s. 1834-1841.

## 1989

26. *Potrzebowali pożywienia* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Bożego Ciała, 25 V), ORpol. 10(1989) nr 5-6, s. 5; toż: *La processione eucaristia è immagine del pellegrinaggio del Popolo di Dio*, IGP XII, 1, s. 1344-1347.

27. *Duch Święty konstituuje Kościół poprzez Eucharystię* (Audiencja generalna, 13 IX), ORpol. 10(1989) nr 9, s. 5-6; toż: *Venuta dello Spirito per il banchetto*, IGP XII, 2, s. 512-522.

## 1990

28. *W imię sprawiedliwości wzywam: nie zapominajcie o ludziach głodujących* (Apel w sprawie krajów Sahelu, 29 I), ORpol. 11(1990) nr 2-3, s. 24-25; toż: *Il mondo deve sapere che l'Africa conosce una profonda povertà*, IGP XIII, 1, s. 302-308.

29. *Papieskie Oędzie na Światowy Dzień Wyżywienia* (10 X), ORpol. 11(1990) nr 10-11, s. 11; toż: *I Paesi ricchi manifestino con gesti concreti la loro solidarietà. I Paesi in via di sviluppo realizzino un'oculata politica economica*, IGP XIII, 2, s. 848-850.

### 1991

30. *Spoleczna nauka Kościoła odpowiedzi na głód chleba i sprawiedliwości* (Przemówienie do episkopatu brazylijskiego, Natal, 13 X), ORpol. 12(1991) nr 11, s. 7-10, p. 5; toż: *Nella dottrina sociale l'autentica risposta evangelica alla fame di pane e di giustizia*, IGP XIV, 2, s. 826-833.

31. *Walka z głodem i niedożywieniem* (Przemówienie do uczestników XXVI Zgromadzenia Generalnego FAO, 14 XI), ORpol. 13(1992) nr 2, s. 9-11; toż: *Siano destinate allo sviluppo e alla produzione di cibo le risorse risparmiate sulla costruzione delle armi*, IGP XIV, 2, s. 1150-1154.

### 1992

32. Posynodalna adhortacja *Pastores dabo vobis* o promocji kapłanów we współczesnym świecie (25 III), ORpol. 13(1992) nr 3-4, s. 4-63; toż: *Esortazione Postsinodale Pastores Dabo Vobis*, IGP XV, 1, s. 700-957.

33. *Chleb żywy dla każdego człowieka* (Homilia podczas Mszy św., Pordenone, 1 V), ORpol. 13(1992) nr 6, s. 11-12; toż: *Fra le ombre di questo mondo che passa, l'Eucaristia prepara la gioia della vita eterna*, IGP XV, 1, s. 1250-1255.

34. *Chleb Pański* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Bożego Ciała, 18 VI), ORpol. 13(1992) nr 8-9, s. 48; toż: *L'Eucaristia: pane che sazia la fame dell'anima*, IGP XV, 1, s. 1842-1844.

### 1993

35. *Eucharystia pokarmem na wszystkich drogach człowieka* (Homilia podczas Mszy św., 10 VI), ORpol. 14(1993) nr 8-9, s. 38-39; toż: *L'Eucaristia, pane della vita eterna, è destinata all'uomo pellegrinante per i sentieri della storia e per i deserti del mondo*, IGP XVI, 1, s. 1468-1471.

36. *Walka z głodem wymaga wspólnego działania* (Przemówienie do uczestników XXVII Konferencji Generalnej FAO, 11 XI), ORpol. 15(1994) nr 2, s. 35-36; toż: *La solidarietà tra Paesi, condizione della vera pace, richiede una rilettura degli obiettivi di tutte le istituzioni delle Nazioni Unite*, IGP XVI, 2, s. 1260-1266.

### 1994

37. *Chrystus stał się naszym pokarmem* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, 2 VI), ORpol. 15(1994) nr 8, s. 28-29; toż: *Da*

*Roma a Siena: la „Grande Preghiera” eucaristia dell’Italia e per l’Italia*, IGP XVII, 1, s. 1130-1133.

### 1995

38. *Dobra stworzone są przeznaczone dla wszystkich ludzi* (Przemówienie do uczestników XXVIII Konferencji Generalnej FAO, 23 X), ORpol. 17(1996) nr 2, s. 33-34; toż: *L’umanità potrà intraprendere un duraturo cammino di pace solo quando, invece di ammassare armi, provvoderà a fornire a ciascuno il pane quotidiano*, IGP XVIII, 2, s. 928-933.

### 1996

39. *Come si può banchettare tranquillamente quando innumerevoli esseri umani soffrono e muoiono di fame?* [Jak można spokojnie ucztować, gdy niezliczone rzesze ludzkie cierpią i umierają z głodu?] (Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański, 17 III), IGP XIX, 1, s. 572-573.

40. *Chleb pielgrzymów* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Bożego Ciała, 6 VI), ORpol. 17(1996) nr 7-8, s. 47-48; toż: *L’eucaristia: il sacramento dell’uomo pellegrinaggio*. IGP XIX, 1, s. 1462-1465.

### 1997

41. *Chleb, który daje życie światu* (Rozważanie podczas adoracji Najświętszego Sakramentu w katedrze, Wrocław, 31 V), ORpol. 18(1997) nr 7, s. 9-10; toż: *Siamo qui a Wrocław per confessare con tutta la Chiesa all’inizio del Terzo Millennio la nostra fede in Cristo Eucaristia*, IGP XX, 1, s. 1317-1321.

42. *Eucharystia szkołą wolności i solidarności międzyludzkiej* (Homilia podczas Mszy św. na zakończenie 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego, Wrocław, 1 VI), ORpol. 18(1997) nr 7, s. 13-16; toż: *Dall’Eucaristia l’ordine della libertà e la solidarietà interumana*, IGP XX, 1, s. 1329-1337.

43. *Eucharystia największym darem Boga dla ludzi* (Przemówienie na zakończenie XXIII Krajowego Kongresu Eucharystycznego we Włoszech, 28 IX), ORpol. 18(1997) nr 11, s. 18-20, p. 2; toż: *Signore, accompagna i passi del popolo italiano sulle strade della giustizia, della solidarietà, della riconciliazione e della pace*, IGP XX, 2, s. 426-431.

### 1998

44. *Chleb pielgrzymów* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Bożego Ciała, 11 VI), ORpol. 19(1998) nr 10, s. 43-44; toż: *„Tu cammini attraverso i secoli”*, IGP XXI, 1, s. 1349-1353.

## 1999

45. *Orędzie na Światowy Dzień Migranta 1999 r.* (2 II), ORpol. 20(1999) nr 4, s. 7-10; toż: *Per la parrocchia l'accoglienza e l'integrazione dello straniero non sono attività facoltative ma un dovere istituzionale*, IGP XXII, 1, s. 304-312.

46. *Nie zapominajmy o najuboższych* (Przemówienie do uczestników XXX Konferencji ONZ ds. Wyżywienia i Rolnictwa, 18 XI), ORpol. 21(2000) nr 3, s. 35-36; toż: *Con gli strumenti disponibili oggi, la povertà, la fame e le malattie non possono più essere considerate né normali né inevitabili*, IGP XXII, 2, s. 944-947.

## 2000

47. *O solidarność z głodującymi* (Przesłanie do dyrektora generalnego FAO z okazji Światowego Dnia Wyżywienia, 4 X), ORpol. 22(2001) nr 1, s. 8-9; toż: *Liberare dalla fame le centinaia di milioni di esseri umani tuttora vittime del flagello della denutrizione*, IGP XXIII, 2, s. 535-537.

## 2001

48. *Chleb wędrującego ludu* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, 14 VI), ORpol. 22(2001) nr 9, s. 50-51; toż: *Oggi la Chiesa mostra al Mondo il Corpus Domini*, IGP XXIV, 1, s. 1198-1201.

49. *Aby wszyscy mieli chleb* (Przesłanie do dyrektora generalnego FAO z okazji Światowego Dnia Wyżywienia, 16 X), ORpol. 23(2002) nr 3, s. 7-8; toż: *Urgono „risposte adeguate alla domanda di giustizia che si leva da quanti sono colpiti dal grave flagello della fame”*, IGP XXIV, 2, s. 564-566.

## 2002

50. *Ludzkość wobec tragedii głodu i niedożywienia* (Przesłanie z okazji Światowego Dnia Wyżywienia, 13 X), ORpol. 24(2003) nr 1, s. 4-5; toż: *È urgente riaffermare l'imperativo morale della solidarietà di fronte alle umane tragedie della fame e della malnutrizione*, IGP XXV, 2, s. 469-471.

## 2003

51. *Wszelkimi siłami walczyć z nędzą i głodem* (Przesłanie z okazji 25. rocznicy powstania Międzynarodowego Funduszu Rozwoju Rolnictwa, 19 II), ORpol. 24(2003) nr 4, s. 32-33; toż: *L'azione internazionale multilaterale si configura come fattore decisivo per quella pace che è la più profonda aspirazione dei popoli nell'ora presente*, IGP XXVI, 1, 239-242.



52. Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* o Eucharystii w życiu Kościoła (17 IV), ORpol. 24(2003) nr 5, s. 4-24; toż: Lettera Enciclica *Ecclesia de Eucharistia*, IGP XXVI, 1, s. 468-512.

## 2004

53. List Apostolski *Mane nobiscum Domine* (7 X), ORpol. 26(2005) nr 1, s. 4-11; toż: Lettera Apostolica *Mane nobiscum, Domine*, IGP XXVII, 2, s. 355-389.

54. *Solidarny rozwój jako narzędzie walki z głodem i niedożywieniem* (Przesłanie z okazji Światowego Dnia Wyżywienia, 15 X), ORpol. 36(2005) nr 1, s. 18-19; toż: *Uno sviluppo realmente solidale per contribuire a liberare l'umanità dal flagello della fame e della denutrizione*, IGP XXVII, 2, s. 415-418.

## 2005

55. *Wyzwania stojące przed ludzkością: życie, chleb, pokój i wolność* (Przemówienie do korpusu dyplomatycznego, 10 I), ORpol. 26(2005) nr 3, s. 21-24; toż: *La vita, il pane, la pace, la libertà: le grandi sfide dell'umanità di oggi*, IGP XXVIII, s. 25-32.

## BENEDYKT XVI

## 2005

1. *Aby każdy miał zapewniony chleb powszedni* (Przesłanie do dyrektora generalnego FAO z okazji Światowego Dnia Wyżywienia, 12 X), ORpol. 27(2006) nr 2, s. 10-11; toż: *La Chiesa incoraggia un vero dialogo delle culture per aumentare la capacità di nutrire la popolazione mondiale nel rispetto della biodiversità*, IB I, s. 656-658.

## 2006

2. *Dar komunii* (Audiencja generalna, 29 III), ORpol. 27(2006) nr 8, s. 35-36; toż: *Il dono della 'Comunione'*, IB II, 1, s. 375-381.

3. *Eucharystia skarbem naszego życia* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, 15 VI), ORpol. 27(2006) nr 9-10, s. 40-41; toż: *Giudaci sulle strade di questa nostra storia*, IB II, 1, s. 802-806.

4. *Potrzeby rolnictwa i walka z głodem na świecie* (Przesłanie na Światowy Dzień Wyżywienia, 16 X), ORpol. 27(2006) nr 12, s. 7-8; toż: *Senza solidarietà fra gli Stati si rischia di impedire l'opera delle organizzazioni internazionali impegnate a combattere la fame e la malnutrizione*, IB II, 2, 447-449.

## 2007

5. *Dobro należy czynić dobrze* (Przemówienie w jadłodajni Caritasu w Rzymie, 4 I), ORpol. 28(2007) nr 3, s. 25-26; toż: *Dalla grotta di Betlemme si diffonde un annuncio che vale per tutti: Gesù ci ama e ci insegna ad amare*, IB III, 1, s. 16-18.

6. Posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis* (22 II), ORpol. 28(2007) nr 4, s. 4-42; toż: *Esortazione Apostolica Postsinodale Sacramentum Caritatis*, IB III, 1, s. 292-451.

7. *Bóg pamięta o ubogich* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” 30 IX), ORpol. 28(2007) nr 10-11, s. 51; toż: *L'appello di Paolo VI: „I popoli della fame interpellano in maniera drammatica i popoli dell'opulenza” conserva oggi tutta la sua urgenza*”, IB III, 2, s. 394-398.

## 2008

8. *Egoizm i spekulacje są przeszkodami w walce z głodem* (Przesłanie z okazji Światowego Dnia Wyżywienia, 13 X), ORpol. 29(2008) nr 12, s. 5-6; toż: *Egoismi e speculazioni ostacolano la lotta alla fame*, IB IV 2, s. 488-491.

## 2009

9. *Mieszkańcy Kamerunu, starajcie się zwalczać niesprawiedliwość, ubóstwo i głód* (Ceremonia pożegnania, Jaunde, 20 III), ORpol. 30(2009) nr 5, s. 40; toż: *Un momento di grande speranza per l'Africa e il mondo*, IB V, 1, s. 446-447.

10. *Musimy jak najszybciej zwalczyć głód i niedożywienie na świecie* (Przemówienie w FAO na rozpoczęcie światowego spotkania na szczycie poświęconego bezpieczeństwu żywnościowemu, 16 XI), ORpol. 31(2010) nr 1, s. 22-24; toż: *Un rapporto paritario tra Paesi ricchi e Paesi poveri*, IB V, 2, s. 558-565.

## 2010

11. *Dzięki pomocy charytatywnej ubodzy odzyskują poczucie godności i nadzieję na przyszłość* (Przemówienie w rzymskim schronisku „Caritasu” przy dworcu Termini, 14 II), ORpol. 31(2010) nr 5, s. 21-22.

12. *Życie gospodarcze to działalność prowadzona „przez” i „dla” ludzi* (Przemówienie do uczestników XVI Sesji Plenarnej Papieskiej Akademii Nauk Społecznych, 30 IV), ORpol. 31(2010) nr 7, s. 40-41; toż: *Senza intervento pubblico e criteri morali il mercato non può autoregolarsi*, IB VI, 1, s. 594-596.

13. *Walka z głodem – rozwój oparty na braterstwie* (Przesłanie na Światowy Dzień Wyżywienia, 15 X), ORpol. 31(2010) nr 12, s. 6-7; toż: *Contro la fame un modello di sviluppo fondato sulla fraternità*, IB VI, 2, s. 615-618.

14. *Prawdziwą radością jest dzielenie się z innymi* (Obiad z bezdomnymi w hallu Auli Pawła VI, 26 XII), ORpol. 32(2011) nr 2, s. 19; toż: *Una corsia preferenziale per i poveri*, IB VI, 2, s. 1096-1098.

**2011**

15. *Współczucie i pomoc dla ludzi głodujących* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 31 VII), ORpol. 32(2011) nr 10-11, s. 51.

**2012**

16. *Pokarm, który wzmacnia zmęczonych i zagubionych* (Audienca generalna 11 I), ORpol. 33(2012) nr 3, s. 29-31.

17. *Moc, którą daje Chleb eucharystyczny* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 10 VI), ORpol. 33(2012) nr 7-8, s. 53.

18. *Chleb, który prawdziwie zaspokaja głód człowieka* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 29 VII), ORpol. 33(2012) nr 9-10, s. 49-50.

**FRANCISZEK****2013**

1. *Miliard osób cierpi głód, choć żywności mogłoby wystarczyć dla wszystkich* (Przesłanie wideo z okazji kampanii walki z głodem na świecie, ogłoszonej przez caritas Internationalis, 10 XII), ORpol. 35(2014) nr 1, s. 39.

**2014**

2. *Cheb życia* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 16 I), w: Franciszek, *Prawda jest spotkaniem. Słowa z Domu świętej Marty*, Znak, Kraków 2019, s. 470-472.

3. *Słowo i Chleb* (Audienca generalna, 5 II), ORpol. 35(2014) nr 3-4, s. 42-43; toż: *L'Eucharistia è Pane che salva*, IF II, 1, s. 142-146.

4. *Potrzeby ludzi ubogich* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 3 VIII), ORpol. 35(2014) nr 8-9, s. 56-57; toż: *Gesù ci insegna ad anteporre le necessità dei poveri*, IF II, 2, s. 79-81.

5. *Godność zarabiania na chleb powszedni* (Przemówienie podczas spotkania z liderami apostołstwa świeckich w Kkottongnae (Korea), 16 VIII), ORpol. 35(2014) nr 8-9, s. 17-18.

6. *Głód zagraża pokojowi* (Przesłanie z okazji Światowego Dnia Wyżywienia 2014 r., 16 X), ORpol. 35(2014) nr 11, s. 35-37.

## 2015

7. *Paradoks marnotrawstwa i nadmiernej konsumpcji* (Przesłanie do uczestników spotkania „Idee Expo 2015”, 7 II), ORpol. 36(2015) nr 3-4, s. 24-25.

8. *Oby nie brakowało chleba i godności pracy* (Przemówienie za pośrednictwem wideo na otwarciu EXPO, 1 V), ORpol. 36(2015) nr 5, s. 40-41.

9. *Stół dla wszystkich głodnych* Homilia podczas Mszy św. na rozpoczęcie XX Zgromadzenia Generalnego „Caritas Internationalis”, 12 V), ORpol. 36(2015) nr 6, s. 20-21.

10. Encyklika [...] *Laudato si*. W trosce o wspólny dom (Rzym, 24 V).

11. *Chleb, który zaspokaja głód duchowy i materialny* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 2 VIII), ORpol. 36(2015) nr 9, s. 54-55.

12. *Znaczenie „Chleba życia”* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 9 VIII), ORpol. 36(2015) nr 9, s. 55-56.

13. *Niech bogata Europa przyjmie głodnych* (Przemówienie do uczestników konferencji zorganizowanej przez Fundację im. Romana Guardiniego, 13 XI), ORpol. 36(2015) nr 12, s. 39-40.

## 2016

14. *Przy stole z grzesznikami* (Audienca generalna, 13 IV), ORpol. 37(2016) nr 5, s. 36-38.

15. *Jak łamany chleb* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Bożego Ciała, 26 V), ORpol. 37(2016) nr 6, s. 43.

16. *Żywność i woda prawami powszechnymi* (Audienca generalna, 19 X), ORpol. 37(2016) nr 11, s. 46-48.

## 2017

17. *Nie należy się zniechęcać w obliczu skandalu ubóstwa* (Orędzie na I Światowy Dzień Ubogich, 13 VI), ORpol. 38(2017) nr 8, s. 7-10.

18. *Przy stole z ubogimi* (Przemówienie podczas obiadu w bolońskiej katedrze, 1 X), ORpol. 38(2017) nr 12, s. 29-30.

19. *Kto głodzi dzieci* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 23 X), ORpol. 38(2017) nr 12, s. 29-30.

## 2018

20. *Jezus przygotowuje nam miejsce i pokarm* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Bożego Ciała, 3 VI), ORpol. 39(2018) nr 6, s. 23-24.

21. *Chleb, który stał się Ciałem Chrystusa* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 3 VI), ORpol. 39(2018) nr 6, s. 37.

22. *Brakuje woli politycznej, aby położyć kres głodowi* (Przesłanie na Światowy Dzień Wyżywienia 2018 r., 16 X), ORpol. 39(2018) nr 11, s. 13-15.

23. *Wyglądzone dzieci jemeńskie* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 5 XI), ORpol. 39(2018) nr 12, s. 34-35.

24. *Trzeba sprawiedliwie zarządzać zasobami wody na świecie* (Przesłanie do uczestników dnia studyjnego na temat wody, rolnictwa i żywienia, 13 XII), ORpol. 40(2019) nr 1, s. 28-29.

25. *W Betlejem, w „domu chleba”, Bóg rodzi się w żłobie* (Homilia podczas Pasterki, 24 XII), ORpol. 40(2019) nr 1, s. 12-13.

## 2019

26. *Żywność nie jest własnością prywatną* (Audycja generalna, 27 III), ORpol. 40(2019) nr 4-5, s. 38-39.

27. *Logika dzielenia się* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 23 VI), ORpol. 49(2019) nr 7-8, s. 50-51.

28. *Dobra materialne winny służyć temu, by żyć uczciwie i dzielić się z potrzebującymi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 4 VIII), ORpol. 40(2019) nr 9, s. 31-32.

29. *W Betlejem, w „domu chleba”, Bóg rodzi się w żłobie* (Homilia podczas Pasterki, 24 XII), ORpol. 40(2019) nr 1, s. 12-13.

## 2020

30. *Głód i pragnienie sprawiedliwości* (Audycja generalna, 11 III), ORpol. 41(2020) nr 4, s. 16-17.

31. *Opcja preferencyjna na rzecz ubogich i cnota miłości* (Audycja generalna, 19 VIII), ORpol. 41(2020) nr 9, s. 13014.

32. Encyklika *Fratelli tutti* [...] O braterstwie, i przyjaźni społecznej (Asyż, 3 X).

33. *Głód to hańba dla ludzkości* (Przesłanie wideo dla FAO, 16 X), ORpol. 41(2020) nr 11, s. 21-22.

34. *Modlitwa prośby* (Audycja generalna, 5 XII), ORpol. 42(2021) nr 1, s. 21-22.

## 2021

35. *Zjednoczeni, aby położyć kres głodowi* (Przesłanie z okazji Światowego Dnia Roślin Strączkowych, 12 II), ORpol. 42(2021) nr 3, s. 9-10.

36. *Eucharystia jest Chlebem dla wszystkich* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 6 VI), ORpol. 42(2021) nr 7, s. 31-32.

37. *Niedożywienie zbrodnią przeciwko prawom człowieka* (Przesłanie do sekretarza generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, 26 VII), ORpol. 42(2021) nr 8-9, s. 14-15.